

МРНТИ 14.29.29.
УДК 376.37.

А.Ф. Избасар¹, Т.Ж. Байдильдинов²

¹7М01902 – Логопедия мамандығының 2 курс магистранты

¹Абай атындағы ҚазҰПУ, anel.izbasar99@mail.ru Алматы қаласы, Қазақстан

²Ғылыми жетекшісі п.ғ.к.,

²Абай атындағы ҚазҰПУ, t_baidildinov2020@mail.ru Алматы қаласы, Қазақстан

СӨЙЛЕУ ТІЛІ ЖАЛПЫ ДАМЫМАҒАН (III-IV ДЕҢГЕЙ) МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ (1-2СЫНЫП) ТҰЛҒААРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа

Бұл мақалада сөйлеу тілі жалпы дамымаған (III-IV деңгей) мектеп жасындағы оқушылардың (1-2сынып) тұлғааралық қарым-қатынас ерекшеліктері зерттелді. Сөйлеу тілі бұзылған балалардың ішінде жалпы сөйлеу тілі дамымаған балалардың санының басым болуына байланысты оларды зерттеу және дамыту бойынша әдістемелік кешен әзірлеу өзекті тақырып болып табылады. Аталған топтағы балалардағы бұзылыс айқын байқалатын саланың бірі тұлғааралық қарым – қатынас болып табылады. Себебі, жалпы сөйлеу тілінің жалпы дамымауы бар балалардың лексикалық – грамматикалық, фонетикалық – фонематикалық бұзылысының болуына байланысты олар өзгелермен қарым – қатынаста белсенді емес. Жалпы сөйлеу тілі дамымаған балаларда диалог құру дағдылары, қарым – қатынасқа талпыну дағдылары төмен деңгейде қалыптасқан.

Қарастырылып отырған бұзылыс түрін зерттеу Р.Е. Левина, Т.Б. Филичева және т.б. жұмыстарында көрініс тапқан. Ал, Отандық авторлар – Ибатова Г.Б., Тулебиева Г.Н. зерттеу жұмыстарында олардың сөйлеу тілінің дамуындағы негізгі бұзылыс түрлері сипатталған. Сонымен қатар, тұлғааралық қарым – қатынастың дамуы А.А. Крыловтың, Л.И. Божовичтің, Р.С. Немовтың және т.б. авторлардың еңбектерінде көрініс тапқан. Зерттеу жұмысының негізіне аталған авторлардың жұмыстары алынып, өзіндік тұжырымдама жасауға талпыныс жасалды.

Кілттік сөздер: жалпы сөйлеу тілі дамымаған бала, тұлғааралық қарым – қатынас, лексикалық – грамматикалық сала, фонетика, диалог, қоғам, элеуметтену.

Избасар А.Г.¹, Байдильдинов Т.Ж.²

¹магистрант 2 курса по специальности 7М01902 – Логопедия
КазНПУ им. Абая anel.izbasar99@mail.ru г. Алматы, Қазақстан

²научный руководитель, к.н.п., КазНПУ им. Абая,
t_baidildinov2020@mail.ru г. Алматы, Қазақстан

ОСОБЕННОСТИ МЕЖЛИЧНОСТНОГО ОБЩЕНИЯ УЧАЩИХСЯ ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА (1-2 класс) С ОБЩИМ НЕДОРАЗВИТИЕМ РЕЧИ (III-IV УРОВЕНЬ)

Аннотация

В данной статье исследованы особенности межличностного общения учащихся школьного возраста (1-2 класс) с общим недоразвитием речи (III-IV уровень). В связи с преобладанием среди детей с нарушениями речи числа детей с общим недоразвитием речи актуальной темой является разработка методического комплекса по их изучению и развитию. Одной из областей, в которой расстройство наиболее ярко проявляется у детей данной группы, является межличностное общение. Причина в том, что из – за наличия лексико – грамматического, фонетико – фонематического расстройства у детей с общим недоразвитием речи они не активны в общении с другими. У детей с общим недоразвитием речи на низком уровне сформированы навыки построения диалога, умения попытки общения.

Исследование рассматриваемого типа расстройства нашло отражение в работах Р.Е. Левиной, Т.Б. Филичевой и др. А в исследовательских работах отечественных авторов – Ибатовой Г.Б., Тулебиевой Г.Н. описаны основные виды нарушений в развитии их речи. Кроме того, развитие межличностного общения нашло отражение в работах авторов А.А. Крылова, Л.И. Божовича,

Р.С. Немова и др. В основу исследовательской работы положены работы указанных авторов и предпринята попытка создания собственной концепции.

Ключевые слова: ребенок с общим недоразвитием речи, межличностное общение, лексико – грамматическая сфера, фонетика, диалог, общество, социализация.

Izbasar A.G.¹, Baidildinov T.Zh.²

2nd year master s student of speciality 7M01902 – Logopedia

*¹Kazakh National Pedagogical University named after Abai, anel.izbasar99@mail.ru
Almaty, Kazakhstan*

*²candidate of pedagogic science, Kazakh National Pedagogical University named after Abai,
t_baidildinov2020@mail.ru, Almaty, Kazakhstan*

FEATURES OF INTERPERSONAL COMMUNICATION OF SCHOOL-AGE STUDENTS (GRADE 1-2) WITH GENERAL SPEECH UNDERDEVELOPMENT (III-IV LEVEL)

Abstract

This article examines the features of interpersonal communication of school-age students (1-2) with general speech underdevelopment (III-IV level). Due to the predominance among children with speech disorders of the number of children with general speech underdevelopment, the development of a methodological complex for their study and development is an urgent topic. One of the areas in which the disorder is most pronounced in children of this group is interpersonal communication. The reason is that due to the presence of lexical – grammatical, phonetic – phonemic disorders in children with general speech underdevelopment, they are not active in communicating with others. Children with general underdevelopment of speech at a low level have formed the skills of building a dialogue, the ability to attempt communication.

The study of this type of disorder is reflected in the works of R.E. Levina, T.B. Filicheva and others. And in the research works of domestic authors – Ibatova G.B., Tulebieva G.N., the main types of disorders in the development of their speech are described. In addition, the development of interpersonal communication is reflected in the works of authors A.A. Krylov, L.I. Bozhovich, R.S. Nemov, etc. The research work is based on the works of these authors and an attempt is made to create their own concept.

Keywords: child with general speech underdevelopment, interpersonal communication, lexico – grammatical sphere, phonetics, dialogue, society, socialization.

Кіріспе. Сөйлеу тілінің бұзылысы – ерекше білімді қажет ететін балалар тобының I санатына жататын жіктеменің құрамдас бөлігі. Сөйлеу тілінің ішіндегі кең таралған түрі жалпы сөйлеу тілінің дамымауы болып табылады. Жалпы сөйлеу тілінің дамымауы сөйлеу тілінің барлық құрылымдық бөлігінің кешенді бұзылысымен сипатталатын бұзылыс түрі. Аталған бұзылысты зерттеудің алғашқы деректерінде ол I, II және III деңгей негізінде қарастырылған. Алғашқы зерттеудің авторлары – Р.Е. Левина және оның әріптестері. Кейіннен осы топтағы балаларды зерттей келе Т.Б. Филичева жалпы сөйлеу тілінің дамымауының тағы бір тобын анықтап, бүгінгі күнде кеңінен қолданылатын жіктеме пайда болды [1].

Жалпы сөйлеу тілінің дамымауын зерттеу деректерінде қарастырылатын деңгейлер олардың ауырлық деңгейі мен тереңдігін білдіреді. I және II топтағы балалардағы сөйлеу тілінің бұзылысы ауыр болса, қалған екі топ жеңілрек сөйлеу бұзылысымен сипатталады. Алайда, барлық деңгейде де сөйлеу тілінің бұзылысынан бөлек танымдық, моторлық және әлеуметтік салалардың бұзылыстары орын алады.

Жүйелі сөйлеу қабілеті бұзылған балаларда байқалатын өздерінің сөйлеу мінез-құлқын ұйымдастырудағы елеулі қиындықтар олардың айналасындағы адамдармен қарым-қатынасына теріс әсер етеді. Балалардың осы санатындағы сөйлеу және коммуникативті дағдылардың бұзылуының өзара тәуелділігі сөздік қорының кедейлігі мен жетіспеуі, етістік сөздігінің айқын жеткіліксіздігі, біртұтас тұжырымның өзіндік ерекшелігі сияқты сөйлеу ерекшеліктерінің толыққанды қарым - қатынасты жүзеге асыруға кедергі келтіретіндігіне әкеледі. Осы қиындықтардың салдары мыналар: қарым-қатынасқа деген қажеттіліктің төмендеуі, қарым-қатынас формаларының қалыптаспауы (диалогтық және монологиялық сөйлеу), байланысқа қызығушылық танытпау, қарым-қатынас жағдайын бағдарлай алмау, негативизм [2].

Сөйлеу қабілеті дамымаған балалар қарым-қатынас кезінде сөйлеу негативизмін немесе сөйлеу пассивтілігін, басқалармен таңдамалы байланысын көрсете алады. Қарым-қатынас құралы ретінде қимылдар мен мимика қолданылады. Егер өз сөзіңіз болса, ауызша қарым-қатынас құралдарын қолдану қиын, өйткені балалардың сөйлеуі өз бақылауынан тыс қалады.

Жалпы сөйлеу тілінің дамымауы бар үлкен мектеп жасына дейінгі балалардың көпшілігінде оның ситуациялық-іскерлік формасы басым, бұл 2-4 жастағы қалыпты дамып келе жатқан балаларға тән. Олардың көпшілігі үшін ересектермен ойын әрекеті аясында қарым-қатынас жасау артықшылық болып табылады, ол тек мағыналы кедейлікпен ғана емес, сонымен бірге онда қолданылатын сөйлеу өнімдерінің жеткіліксіз құрылымымен де ерекшеленеді [3].

Сөйлеу бұзылысы бар балалардың аз бөлігінде қарым-қатынастың ситуациялық емес-танымдық формасы айқын басым. Олар ересек адамның кітап оқу туралы ұсынысына қызығушылықпен жауап береді, қарапайым қызықты мәтіндерді мұқият тыңдайды, бірақ кітап оқығаннан кейін олармен әңгіме ұйымдастыру өте қиын. Әдетте, балалар оқыған мазмұнына қатысты сұрақтар қоймайды, монологиялық сөйлеудің репродуктивті фазасының қалыптаспауына байланысты естігендерін өздері айта алмайды. Ересек адаммен қарым-қатынасқа қызығушылық болса да, әңгіме барысында бала көбінесе бір тақырыптан екінші тақырыпқа секіреді, оның танымдық қызығушылығы қысқа, ал әңгіме 5-7 минуттан аспайды [4].

Режимдік сәттер кезінде және әр түрлі іс-шаралар кезінде балалардың ересектермен қарым-қатынас процесінде олар көбінесе қарым-қатынас мәдениетінің қалыптаспағанын көрсетеді: ересектермен таныс, қашықтық сезімі жоқ, интонация жиі айқайлайды, кеседі, өз талаптарында тітіркендіреді. Ересектермен қарым-қатынаста олар қарым-қатынас құралдарының қалыпты онтогенезіне сәйкес келетін құрдастарымен қарым-қатынасқа қарағанда мағыналы және құрылымдық жағынан аз сөйлеу өнімдерін пайдаланады [5].

ЖСТД бар балаларда көшбасшылықты қамтамасыз ететін қасиеттер жоқ: қызметтің барлық түрлерінде сәттілік (ойын, өнімді, еңбек, оқу), қалыптасқан™ коммуникативті дағдылардың жеткілікті деңгейі (сөйлеуді тыңдай және түсіне алады, өз ойларын дәйекті түрде жеткізе алады), жағымды қасиеттердің болуы, балалар мен мұғалімдерге қатысты белсенділік [6].

Баланың құрдастар ұжымындағы сөйлеу бұзылысының ауырлығымен тығыз байланысты. Сонымен, жеке қарым-қатынас жүйесінде жоғары орынға ие балалар, әдетте, салыстырмалы түрде жақсы дамыған сөйлеуге ие. Қолайсыз жағдайға тап болған балалардың арасында жеке тұлғаның жағымды қасиеттері, жақсы мінез-құлқы бар, бірақ тұлғааралық қатынастар иерархиясында шешуші болып табылатын сөйлеу кемістігі бар балалар бар [7].

Жалпы сөйлеу тілі дамымаған балалардың көпшілігі қарым-қатынас деңгейінің жеткіліксіздігімен және басқалармен ынтымақтаса алмауымен сипатталады, бірақ қарым-қатынас шеңбері және бала үшін әлеуметтік жеке маңызды байланыстар саны сақталады. Қарым-қатынас серіктестері ретінде олар физикалық күшімен ерекшеленетін сыртқы тартымды Балалар мен балаларды таңдайды, бірақ олар Жолдас таңдауының себептері туралы жауап беру қиынға соғады, көбінесе ойын серіктесімен жеке қарым-қатынасқа емес, оның мұғалімінің таңдауы мен бағалауына назар аударады [8].

Балалар тобындағы тұлғааралық қатынастар өте күрделі әлеуметтік-психологиялық құбылыс болып табылады және белгілі бір заңдылықтарға бағынады.

Олардың біріншісі – тұлғааралық қатынастардың табиғатын жас ерекшелік әлеуметтік топтың қоғамда алатын орны.

Балалар тобындағы тұлғааралық қатынастардың екінші сипаттамасы – олардың бірлескен іс-әрекетке тәуелділігі.

Үшінші ерекшелігі – олардың деңгейлік табиғаты.

Құрдастар тобындағы тұлғааралық қатынастар баланың жеке басының дамуына айтарлықтай әсер етеді. Мектепте қарым-қатынас пен байланыс салыстырмалы түрде тұрақты жүйені білдіреді, онда әр бала тек іскерлік қатынастар жүйесінде ғана емес, сонымен қатар жеке жүйеде де белгілі бір орын алады. Жеке қатынастарды ешкім арнайы орнатпайды, олар бірқатар психологиялық жағдайларға байланысты өздігінен орнатылады. Оқушының жағдайы жақсы болуы мүмкін – оқушы топта өзін жағымды сезінеді. Бұл қолайсыз болуы мүмкін, бұл жеке тұлғаның дамуындағы ауыр асқынулардың көзі болады.

Бастауыш сынып оқушыларында топтағы жағдайды арттыратын факторларға жақсы қабілеттер (сонымен бірге жақсы оқу үлгерімі міндетті емес), көпшілік, достықтағы адалдық, жолдасқа көмек

көрсетуге дайын болу, тәуелсіздік, бастамашылдық, бай қиял, диалогқа деген ашықтық жатады. Жеке қарым – қатынас жүйесіндегі баланың мәртебесін төмендететін факторлар – бұл ашуланшақтық, агрессивтілік, қыңырлық, жалғандық, оқшаулану.

Тұлғааралық қатынастардың маңызды жағы – оларды қабылдау және бағалау, яғни, басқа адамды адекватты қабылдау, тану және бағалау қабілеті, топтың басқа мүшелерімен қарым-қатынасының негізгі параметрлері, топ мүшелерінің өзара қарым-қатынасы.

Тұлғааралық қатынастардың негізгі құрылымдық бөліктерін есепке ала отырып, олардың параметрлерін өзектендіру қажеттілігін аңғаруға болады. себебі, бұл параметрлердің жеткілікті деңгейде қалыптасуы баланың әлеуметтік саласының дамуын қамтамасыз етеді.

Басқа адамды дұрыс қабылдау және түсіну қабілеті – бұл өмірлік тәжірибе мен қарым-қатынас тәжірибесінің жинақталуына сәйкес біртіндеп қалыптасатын күрделі процесс. Біреуге деген көзқарасыңызды және оның өзіне деген көзқарасын бағалау мүмкіндігі бастауыш мектеп жасына қарай артады.

Тұлғааралық қатынастардың әртүрлі түрлерінің ішінде достық адамдар үшін ең маңызды болып табылады. Достық пен серіктестік сияқты күрделі адами қатынастарды тереңірек түсінуді қалыптастыру тек тиісті сөздік қорын игеруді ғана емес, сонымен бірге қарым-қатынастың кең ауқымын, оған белсенді қатысуды, әр түрлі жағдайларды үнемі түсініп, талдауды, білім алушылар мен олардың мінез-құлқын бағалауды талап етеді.

Бастауыш мектеп жасында сыныптың ресми құрылымы іс жүзінде оның бейресми құрылымымен сәйкес келеді. Бастауыш мектеп жасында «бала - маңызды ересек» қарым – қатынас түрі шешуші болып табылады.

Шын мәнінде, бұл жерде бастауыш сыныптарда мұғалімнің маңыздылығы туралы айтуға болады, ол сонымен қатар белгілер арқылы баланың отбасылық байланыстарының сипатына айтарлықтай әсер ете алады, сондықтан оқушыларды бағалау, демек, сыныптастардың қарым-қатынасының сипаты мұғалім мен нақты оқушылардың қарым-қатынасына байланысты.

Зерттеу әдістері және материалдары. Зерттеу жұмысының негіздерін сөйлеу тілін дамытудағы озық концепциялар мен жақын арадағы даму аймағы туралы концепция құрады. Аталған негіздеменің аясында балалардың тұлғааралық қарым-қатынасының даму деңгейін анықтау үшін мына әдіс қолданылды.

«Сауалнама» әдісі.

Мақсаты: тұлғааралық қарым-қатынастардың даму деңгейін анықтау.

Барысы: зерттеу сынағына алынған балалар білім алатын мектептің сынып жетекшісіне сауалнама сұрақтары беріледі. Мұғалім онымен танысып, әрбір баланы тиісті көрсеткіштер бойынша сипаттайды. Бағалау үшін негізгі 3 көрсеткіш беріледі.

Бағалау көрсеткіштері:

3 балл – жоғары деңгей – белсенділер тобы

Бала сыныпқа сабаққа келгенді ұнатады, үнемі жақсы көңіл күймен жүреді, қажет болған жағдайда өзгелерге сұрақ қояды, өзгелердің сұрағына жауап береді. Ашық диалогқа үнемі дайын, диалог барысында өз ойын тұжырымды жеткізеді, дәлелдей алады. Кез – келген ортада өзін еркін ұстайды, тез бейімделеді.

2 балл – орташа деңгей – аралық топ

Бала сыныптың атмосферасына тез кіріге алмайды. Көңіл-күйі тұрақсыз. Диалогқа ашық болғанымен нәтижелері үнемі сәтті бола бермейді. Диалог барысында өз ойын тұжырымды жеткізеді, алайда, кейбір тұстарда дәлелдей алмайды. Ортаға бейімделуі ұзағырақ.

1 балл – төмен деңгей – енжар топ

Бала сыныпта сабақ оқуға құлшыныс танытпайды, көңіл-күйі жиі құбылады. Өзгелердің сұрағына қысқа жауап береді, өз бетінше сұрақ қоя бермейді. Қарым-қатынасқа бастамашылдық жасамайды. Диалог барысында ойын қысқа жеткізеді, екінші тарапқа түсініксіз қалыпта сөйлейді. Ортаға бейімделуі өте ұзаққа созылады.

Нәтижелері. Зерттеу жұмысын зерттеу тобында сынау кезінде алынған нәтижелер сандық және сапалық көрсеткіштер бойынша талданды. Алынған нәтижелер төменгі кестеде ұсынылады.

Кесте 1. Зерттеу нәтижелері

Балалар саны	Жоғары деңгей	Орташа деңгей	Төмен деңгей
15 (100 %)	0 (0 %)	5 (33 %)	10 (67 %)

Алынған нәтижелердің сандық және сапалық көрсеткіштеріне назар аударатын болсақ, тұлғааралық қарым-қатынастардың төмен деңгейде екендігін аңғаруға болады. Зерттеу тобындағы балалардың 67 % төмен деңгей байқалған. Мұғалімнің деректері бойынша балалардың басым бөлігі қарым-қатынас дағдыларының төмен деңгейіне ие. Атап айтқанда, олардың белгілі бір ортада қарым-қатынас жасауы бейімделу деңгейіне тікелей байланысты. Яғни, олар тек таныс адамдармен ғана қарым – қатынас орнатады, ал, бейтаныс ортада бірден ашық диалогқа даяр болмайды.

Ал, қалған 33 % орташа деңгей құрады. Олар төмен деңгеймен салыстырғанда қарым-қатынастың жақсырақ деңгейіне ие. Соған қарамастан, олардың тұлғааралық қарым-қатынас құру дағдыларының құрылымдары әлі де толық қалыптаспаған.

Нәтижелердің талқылануы. Сөйлеу қабілеті бұзылған балаларда байқалатын өздерінің сөйлеу мінез-құлқын ұйымдастырудағы елеулі қиындықтар олардың айналасындағы адамдармен қарым-қатынасына теріс әсер етеді. Бұл балалардағы сөйлеу және коммуникативті дағдылардың өзара тәуелділігі сөздік қорының кедейлігі мен сараланбауы, етістік сөздігінің айқын жеткіліксіздігі, біртұтас тұжырымның өзіндік ерекшелігі сияқты сөйлеу дамуының ерекшеліктері толыққанды қарым-қатынасты жүзеге асыруға кедергі келтіретіндігіне әкеледі.

Л.С. Выготскийдің айтуынша, жағдаяттардың сипатына қарай балаларда қарым-қатынас қажеттілігі төмендейді және сол кезде мінез-құлықтың мынадай ерекшеліктері көрінеді: байланысқа қызығушылық танытпау; қарым-қатынас жағдайында бағдарлай алмау; негативизм.

Көбінесе жалпы сөйлеу тілі дамымаған балалар кез-келген іспен айналыса алмайды, бұл олардың бірлескен іс-әрекет дағдыларының жеткіліксіз қалыптасқанын көрсетеді. Егер балалар ересек адамның тапсырмасы бойынша жалпы жұмыс жасаса, онда әр бала серіктесіне назар аудармай, онымен жұмыс жасамай, бәрін өзінше жасауға тырысады. Бұл бірлескен іс-әрекет барысында құрдастарына сөйлеудің дамымауы бар оқушының әлсіз бағдары, олардың коммуникативтік дағдыларының, ынтымақтастық дағдыларының қалыптасу деңгейінің төмендігі туралы айтады.

Қорытынды. Мақаланың тақырыбы бойынша зерттелген әдебиеттер мен жүргізілген зерттеу жұмысын есепке ала отырып, сөйлеу тілі жалпы дамымаған балалардың сөйлеу тілінің бұзылысы тұлғааралық қарым-қатынастың дамуына кері ықпал етеді. Себебі, сөйлеу тілінің барлық жағының қалыптаспауына байланысты коммуникативтік дағдылар, диалогтік сөйлеу тілі, қарым-қатынас дағдылары төмен деңгейде дамиды. Ал, бұл олардың әлеуметтік саласының бірқатар қиындықтарын тудырады. Сондықтан, бұл саланы дамыту өзекті және маңызды мәселе.

Сонымен, қорыта келе, сөйлеу тілінің дамымауы бар балалардың тұлғааралық қарым-қатынасының мынадай ерекшеліктерін анықтадық:

1. Жалпы сөйлеу тілі дамымаған балалар басқалармен қарым-қатынасқа талпынбайды. Оқшаулануды ұнатады, ашық диалогқа дайын емес болып келеді.

2. Жалпы сөйлеу тілі дамымаған балалар қарым-қатынас ережелерін белмейді. Қарым-қатынастың этикалық нормаларын сақтамайды.

3. Жалпы сөйлеу тілі дамымаған балалар қарым-қатынасты ұйымдастыра алмайды.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Movkebayeva Z.A., Oralkanova I.A., Mazhenov B., Beysenova A., Belenko O. The model of formation of readiness of teachers to work in conditions of inclusive education// *International Journal of Environmental and Science Education*. – ISSN: 1306-3065. – №11.– 2016

2. Z.Movkebaeva, I. Denissova (with co-authors. Students Attitude towards Co-Education with Disabled People in Higher Education Institutions. *Journal of Entrepreneurship Education Research Article: 2017 Vol: 20 Issue: <https://www.abacademies.org/articles/students-attitude-towards-coeducation-with-disabled-people-in-higher-education-institutions-6917.html>*

3. Қрылов А.А. *Практикум по общей и экспериментальной психологии*. – М.: Издательство Петербургского Университета, 2007. – С.256.

4. Немов Р.С. *Психология. Учебник для студентов высш. пед. учеб. заведений. В 3-х кн-х. Кн. 1 Общие основы психологии – 2-е изд.* – М.: Просвещение, ВЛАДОС, 2008. – С.688

5. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. Психология: Учебник для студ. высш. пед. учеб. заведений. - М.: Издательский центр "Академия", 2006. – С.512
6. Фридман Л.И., Кулагина И.Ю. Психологический справочник учителя. – М.: Просвещение, 2007. - 161 с.
7. Овчарова Р.В. Справочная книга школьного психолога. - М.: Просвещение, 2003. – С.256.
8. Андреева Г.М. Социальная психология. - М.: Издательство Московского Университета, 2007. - 195 с.

МРНТИ 14.29.23

УДК 376.37

Г.И. Акилбаева¹, М.С. Ақылбек²

¹филология ғылымдарының кандидаты, аға оқытушы, akilbayeva71@mail.ru
²7M01901 – Арнайы педагогика мамандығының 2 курс магистранты, maiko_28_95@mail.ru,
Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті,
Шымкент қ., Қазақстан

ПСИХИКАЛЫҚ ДАМУЫ ТЕЖЕЛГЕН БАЛАЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ ТІЛІНІҢ ФОНЕМАЛЫҚ ДАМУЫНЫҢ МЕХАНИЗМДЕРІ

Аңдатпа

Мақалада мектеп жасына дейінгі психикалық дамуы тежелген балалардың сөйлеу тілінің фонематикалық даму механизмдерінің мәселесі қарастырылады.

Түйінді сөздер: психикалық дамудың тежелуі, ПДТ, ауызекі тілдің фонетикалық дамуы, даму және түзету әдістері, мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту және тәрбиелеу.

Акилбаева Г.И.¹, Ақылбек М.С.²

¹кандидат филологических наук, старший преподаватель, akilbayeva71@mail.ru
²магистрант 2 курса по специальности 7M01901 – Специальная педагогика, maiko_28_95@mail.ru,
Южно-Казахстанский государственный педагогический университет,
Шымкент, Казахстан

МЕХАНИЗМЫ ФОНЕМАТИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РАЗГОВОРНОЙ РЕЧИ ДЕТЕЙ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Аннотация

В статье рассматривается проблема механизмов фонематического развития речевого языка детей с задержкой психического развития дошкольного возраста.

Ключевые слова: задержка психического развития, ЗПР, фонематическое развитие разговорного языка, методы развития и коррекции, обучение и воспитание *детей дошкольного возраста*.

Akilbayeva G.I.¹, Akylbek M.S.²

¹candidate of philological sciences, senior teacher, akilbayeva71@mail.ru
²7M01901 – Special pedagogy, undergraduate 2 course, maiko_28_95@mail.ru,
South Kazakhstan state pedagogical university,
Shymkent, Kazakhstan

MECHANISMS OF PHONEMIC DEVELOPMENT OF SPOKEN LANGUAGE IN CHILDREN WITH MENTAL RETARDATION

Abstract

The article deals with the problem of the mechanisms of phonemic development of the speech language of children with mental retardation of preschool age.